

Könyvismertetés

Gyermekkor-narratívák sokszínű módszertani megközelítésben

Endrődy Orsolya (2024). *Gyermekkor: interkulturális és interdiszciplináris kontextusban*. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, ISBN 978-963-489-738-5, ISBN 978-963-489-739-2 (pdf), <https://doi.org/10.21862/Gyerm2xInter/2024/7385>, pp. 143

Vass Regina Krisztina¹

Endrődy Orsolya legújabb könyve könnyen forgatható. Tanulmánykötetében a gyermekkor fogalmának egyes megközelítéseit mutatja be. A kutató izgalmas utazásra hívja az olvasót, aki lehet kezdő pedagógus vagy gyakorlott kutató, egyaránt lebilincselőnek fogja találni a könyvben szereplő kutatásokat és művészeti alkotásokat egyaránt. A könyv 2024-ben jelent meg az ELTE Eötvös Kiadó gondozásában. Külleme hívogató, borítóján a szerző által készített festmény látható.

A 10 fejezetből álló mű számtalan kutatást mutat be, amelyek összefonódnak többek között a távol-kelet művészeti alkotásaival, illetve az orosz kultúrával. A bevezető gondolatok után a második fejezetben japán fametszetek világába vezet be minket a szerző, még hozzá azzal a felütéssel, vajon gyermekkortörténeti forrásként értelmezhetőek-e ezek a műalkotások. A kutató leszögezi, hogy ezen a területen is további kutatásokra van szükség az egzakt válasz megtalálásához. További lehetséges irány a képek vizsgálatával korszakok és változások meghatározása. Hangsúlyozza, hogy a képek, mint a kódolt szövegek értelmezhetőek, melyre hatással lehet többek közt az egyén kulturális háttere. A fejezet hangsúlyozza, hogy az ukiyo-e fametszetek segíthetnek értelmezni a japán gyermeknevelési szokásokat és az azokban rejlő attitűdváltozásokat. A japán kultúrában több műalkotás címében is szerepel, hogy a gyermek kincs. Erre megalkotott japán kifejezés a *kodakara* (Inagaki & Kami, 1998). Összességében elmondható, hogy az előbb említett művészeti alkotások gyermekkortörténeti forrásként értelmezhetőek.

A harmadik fejezetben az ikonográfiai kutatásokról olvashatunk maradványt a gyermekkortörténet területén. A szerző egyetért azzal a paradigmával, hogy a képek olyan információkat juttatnak el a befogadóhoz, amely más

¹ Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola; vass.regina10@gmail.com

úton nem kódolhatóak (Nyíri, 2009; Endrődy 2024). A kutató javaslatot tesz a különböző ikonográfiai módszerek alkalmazására és kombinálására, valamint az ikonográfiai kutatás és a szövegek elemzésének együttes használatára.

A negyedik fejezet arra keresi a választ, hogy a Kiki a boszorkányfutár című japán anime mennyire kódolja az adott kor gyermekképét, valamint jelzi, hogy a Kiki posztmodern alkotásként is értelmezhető mese. (Endrődy, 2024) A posztmodern kifejezés jelent kontextusban a kultúra helyét határozza meg, mely átalakulási folyamatot követően, a 19. század vége óta a tudományos területek, művészetek és irodalom játékszabályainál láthatjuk (Lyotard, 1993, p. 7).

A rajzfilmben megjelenő gyermekkép-narratíva egy hön áhított elképzelést jár körül. Eszerint a gyermek tisztelettudó, szorgalmasan megdolgozik mindenért és megvalósítja álmait. (James Prout (1997) szerint a gyermekkor fogalom társadalmilag konstruált, így itt és a következő fejezetekben is ezt az elméletet követi a szerző.)

Az ötödik fejezetben Marék Veronika egyik művéről, a Laci és az oroszlánról olvashatunk. A mű több fordításban is megjelent köztük japánul is, 1965-ben. A Japánban is nagy sikerrel bíró mese központi alakja az oroszlán, a könyv sikerességét pedig talán pont ennek a szimbólumnak köszönheti. A fejezet részletesen bemutatja a Laci és az oroszlán elemzési lehetőségei közül többek közt az ikonográfiát és a metaforaelemzést, valamint bemutatja a két ország kulturális hátterét. Érdekesség, hogy az oroszlán a magyar és japán kultúrában eltérő jelentéssel bír. A kutatás egyik fő erénye a könyv metafora-elemzése. Eredménye pedig az oroszlán szimbólum kulturális hátterének kibontása.

A hatodik fejezet a vallási elemek vizsgálatát mutatja be egyes ázsiai kultúrák gyermekképében. Eredményként kirajzolódik, hogy a vallási-világnézeti háttér befolyásolja a kelet-ázsiai emberek mindennapjait is. Ehhez kapcsolódóan pedig a magyar pedagógusok számára segédletként szolgáló rész hozzájárul az ezekből a térségekből érkező gyermekek integrációjához.

A hetedik fejezetben a 4–5 éves magyar és orosz óvodások nézeteit vizsgálja a gyermekkor vonatkozásában vállt-vállnak vetett módszer alkalmazásával. A kutatás legfőbb célja, hogy megértsük, hogyan gondolkodnak a gyermekek a saját világukról. A nyolcadik fejezetben pedig rövid összegző gondolatok olvashatóak a kötetről és a jövő kihívásaival kapcsolatban.

A könyv felépítése jól átlátható és azt a logikát követi, hogy az általánosabb érvényűtől halad a konkrétumok felé, elmélettől a történeti vonatkozásig. Jelentősége megkérdőjelezhetetlen, hisz nóvumként tekinthető a hazai szakirodalomban mind témáját és módszertanát illetően, bár a kutató pályája kezdte óta az ikonográfia és a gyermekkor kapcsolatát járja körül (Endrődy-Nagy, 2010, 2015). A szerző nyelvhasználatára a neveléstudomány terminológiájának pontos használata jellemző. A képek és az ábrák jól szemléltetik az adott téma mondanivalóját, segíti a megértést és a későbbi feldolgozást. Összességében

a mű elolvasását követően átfogó képet kapunk a gyermekkor-kutatás egyes módszertani kérdéseiről. A könyv jól használható azoknak a pedagógusoknak is, akik szeretnék támogatni a csoportjukba érkező ázsiai gyermekeket. Így szakmai segédletként és a látóterük bővítéséként is kiválóan alkalmas. Ezen kívül ahogy a címben is olvasható interdiszciplináris tekintetben is hiánypótló mű született.

Irodalom

- Endrődy-Nagy, O. (2010). Gyermekkép a 16. századi Németalföldön idősebb Pieter Brueghel művein. *Iskolakultúra*, 20(7–8), 137–147.
- Endrődy-Nagy, O. (2015). *A reneszánsz gyermekképe: A gyermekkép reneszánsza 1455-1517 között Európában – ikonográfiai elemzés*, ELTE Eötvös Kiadó.
- Endrődy, O. (2024). *Gyermekkor: Interkulturális és interdiszciplináris kontextusban*. ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar. <https://doi.org/10.21862/Gyerm2xInter/2024/7385>
- Inagaki, S. & Kami, S. (1998). *Children represented in Ukiyo-e*. Kumon Institute of Education.
- James, A. & Prout, A. (1997, Eds.). *Constructing and Reconstructing Childhood. Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*. Falmer Press-Taylor and Francis, <https://doi.org/10.4324/9780203362600>
- Liotard, J.-F. (1993). *A történelem egyetemessége és a kultúrák közti különbségek*. In Habermas, J., Lyotard, J. F. & Rorty, R (Eds.), *A posztmodern állapot. Jürgen Habermas, Jean-François Lyotard, Richard Rorty tanulmányai* (pp. 251–268). Századvég.
- Nyíri, K. (2009). Gombrich on Image and Time. *Journal of Art Historiography*, 1(1), 1–14.